

AEQUITAS

INTERNETOVÝ ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Nejvyšší soud uspořádal kulatý stůl na téma umělé inteligence.

František Hrabec

„V průběhu stáže u Vrchního soudu v Praze jsem dostal nabídku, jestli bych chtěl jít raději na Nejvyšší soud do Brna. To mě zaskočilo, taková nabídka nepřichází každý den.“

Nejvyšší soud připravuje nové oficiální webové stránky.

Yuliya Chernyak

„Ukrajina a Česká republika jsou země reprezentující tradice kontinentálního právního systému a dle mého názoru mají mnoho společných právních konstrukcí.“

Jednání předsedů nejvyšších soudů v Aténách.

Nejvyšší soud dokončil rekonstrukci malé zasedací místnosti.

Zástupci Nejvyššího soudu se opět zúčastnili setkání Mezinárodní skupiny pro právní komparatistiku v Helsinkách.

Z rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu.

ÚVODNÍ SLOVO

PŘEDSEDY NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Rok, který byl pro každého z nás v mnoha ohledech náročný i inspirativní, se pomalu chýlí ke konci a my máme příležitost ohlédnout se zpět a ocenit úsilí, které jsme společně věnovali posílení spravedlnosti a péči o právní prostředí. Tento rok nám také připomněl, že naše práce není jen o naplňování práva, ale také o respektu a vzájemné spolupráci. Každý z vás je pro fungování soudu nepostradatelný, a proto vám chci vyjádřit svou úctu a poděkování za vaši práci, obětavost a odpovědnost.

Jedním z důležitých kroků, které jsme v letošním roce realizovali, je tvorba nových webových stránek Nejvyššího soudu. Tato modernizace nejenže umožní lepší přístup veřejnosti k judikátům a dalším informacím, ale také zlepší komunikaci mezi soudem a odbornou veřejností. Věřím, že nové webové stránky, které spustíme v průběhu ledna, přispějí k větší transparentnosti naší činnosti a přinesou větší komfort jak odborné veřejnosti, tak občanům, kteří potřebují rychlý přístup k informacím. Při jejich tvorbě jsme se zaměřili na uživatelskou přívětivost, aby hledání v rozsáhlém archivu judikátů a právních stanovisek bylo intuitivní a efektivní. Přidali jsme také nové funkce, které umožní například snadnější sdílení obsahu či propojení se sociálními sítěmi.

Letošní rok byl na Nejvyšším soudu opět ve znamení aktivní mezinárodní spolupráce a výměny odborných zkušeností. Stejně jako v předchozích letech jsme na půdě soudu hostili celou řadu zahraničních delegací a umožnili odborné stáže kolegům ze zahraničí. Takové návštěvy jsou pro nás důležitou inspirací pro zlepšení naší práce a také ke sdílení našich poznatků a zkušeností s odborníky z různých právních prostředí. V aktuálním čísle našeho čtvrtletníku vám přinášíme zajímavý rozhovor se soudkyní ukrajinského Nejvyššího soudu Yuliyi Chernyak, která nám během své stáže umožnila nahlédnout na právní problematiku z perspektivy, která je dnes v evropském kontextu obzvláště aktuální.

V neposlední řadě mi dovoluje poděkovat a popřát mnoho zdaru našemu dlouholetému kolegovi Františku Hrabcovi, který s koncem roku opouští Nejvyšší soud. Za jeho bezmála třicetileté působení na trestním kolegiu se nesmazatelně zapsal do historie našeho soudu i celého soudnictví. Jeho působení zde bylo příkladem vysoké odbornosti a neobyčejné profesionality. Nejen jemu, ale i vám všem, bych rád popřál klidné prožití konce roku, hodně zdraví a příležitostí k odpočinku s vašimi blízkými. Ať do nového roku vstoupíme s odhodláním čelit výzvám, které před námi stojí, a s novou energií pro pokračování naší společné cesty.

Petr Angyalossy

NEJVYŠŠÍ SOUD USPOŘÁDAL KULATÝ STŮL NA TÉMA UMĚLÉ INTELIGENCE

V prvním panelu přednášeli Jakub Vostoupal, Jan Pěrvrátíl, Petr Šuk, Petr Angyalossy, Jan Petrov a Jakub Drápal.

Nejvyšší soud uspořádal ve středu 20. listopadu 2024 v Sále Františka Vážného diskusní seminář „Etické otázky související s používáním umělé inteligence v soudnictví“. Vzhledem k tomu, že využití umělé inteligence (dále jen „AI“) v justici je nevyhnutelné, je třeba zvyšovat kvalifikaci zaměstnanců a otevřít diskusi v otázkách, které spolu s AI přicházejí. Seminářem prováděl Petr Šuk, místopředseda Nejvyššího soudu.

Úvodního slova se ujal Petr Angyalossy, předseda Nejvyššího soudu, který tak zahájil dopolední panel. Podle Petra Angyalossyho by AI mohla zaměstnancům ulevit od rutinních úkonů, urychlit a zefektivnit nejen proces rozhodování, ale celou soudní agendu: „Na myslím mimo jiné obecné rešerše judikatury, částečné vyhotovení jednoduchých rozhodnutí či vyhodnocování a třídění podání. Zároveň by AI mohla soudním zaměstnancům ulevit od rutinních a administrativních úkolů, čímž by vzniklo více prostoru pro práci na samotných rozhodnutích.“ Petr Angyalossy uvedl jako příklad zkušenosti evropských států, ve kterých je použití AI v justici již realitou. Např. Estonsko díky AI částečně generuje platební rozkazy, které jsou zpracovány aplikací a výstup projde lidskou kontrolou. Díky pokročilým informačním technologiím a AI algoritmu francouzský Kasační soud výrazně zlepšil pseudonymizaci svých rozhodnutí a AI pomáhá i s tříděním podání a přidělováním věcí na jednotlivá oddělení. Maďarsko zapojilo AI do vyhledávání soudních rozhodnutí, díky čemuž vytváří moderní a přehlednou sbírku soudních rozhodnutí. Rakousko za pomoci AI třídí dokumenty a anonymizuje rozhodnutí, slovenské justici pomáhá v přepisování mluveného slova. Petr Angyalossy uvedl také rizika, která zmiňuje Soudní dvůr Evropské unie ve strategii implementace AI do jeho činnosti. Jedná se o dbání na kvalitu vstupních dat a tím předejití předpojatosti a diskriminaci, která je eticky významným problémem, je také třeba nebýt příliš závislí na výstupech AI, udržet si transparentnost, přezkoumatelnost a nerezignovat na kritické myšlení. „Odpovědný a informovaný přístup k práci s umělou inteligencí totiž může zaručit vyloučení rizik jak bezpečnostních, tak etických.“

Dále slovo dostal první z pozvaných řečníků Jan Petrov, vedoucí oddělení AI pro Seznam.cz Média, který za nejzajímavější část AI považuje jazykové modely, které se dnes běžně využívají např. v bankovníctví pro zajišťování podezřelých transakcí, nebo u policie jako pomocník pro forenzní práci. Jan Petrov uvedl, že: „Budoucnost je v systému“. Jazykový model, který si slova převede na vektory a dokáže najít slovo podobného významu, nebude používán sám o sobě, ale na pozadí jiného systému. Nelze si jazykový systém představit izolovaně, ale např. může generovat výstupy z relevantní části spisu nebo judikatury. Systém se vylepšuje až do té doby, než dosahuje vysoké míry spolehlivosti a přesnosti, nikoli kreativity. AI by tak mohla automatizovaně pomoci k poskytnutí shrnutí, vyhledání dokumentů, ovšem za předpokladu disponování elektronickým spisem. Závěrem Jan Petrov uvedl: „*Využití AI s sebou může nést mnoho etických problémů, ale daly by se více řešit problémy s tím, co lidé neví a mohli by se tak více zaměřit na problém jako takový. Když by bylo možné toto všechno udělat, bylo by etické nepokusit se to udělat?*“.

Druhým řečníkem byl Jakub Drápal z Právnické fakulty Univerzity Karlovy a z Ústavu státu a práva Akademie věd České republiky. Upřesnil, že v případě AI se uvažuje o jejím využitím jako pomocníka, nikoli jako soudce, který by rozhodoval o vině a trestu. Vzhledem k rozdílné praxi v ukládání trestů, která panuje mezi soudy, by šlo AI využít pro hledání podobných rozhodnutí. Pokud takové nástroje nebudou chtít soudy používat, hrozí delegitimizace justice. Na příkladu recidivy uvedl, že pokud by existovaly nástroje, které recidivu dokážou predikovat lépe než samotní soudci, jak se bude soudnictví bránit, že takový nástroj nevyužilo? Veřejnost by takovou situaci mohla vnímat kriticky jako nenaplnění role státu a ztratit tak důvěru.

Dopolední i odpolední panel byl zakončen diskusí.

Optimističtější pohled poskytl ale na dobu, kdy by takový nástroj mohla vyvinout akademická sféra, a to do pěti let nejpozději. Justice by za pomoci takových nástrojů mohla snížit rozdíly v rozhodování mezi jednotlivými soudci nebo dokonce mezi jednotlivými zeměmi. Příspěvek uzavřel konstatováním, „*že tyto debaty vyžadují vzdělání v této oblasti a v tomto selhávají právnické fakulty, protože toto vzdělání nenabízí*“.

Jakub Vostoupal z Právnické fakulty Masarykovy univerzity a centra vzdělávání, výzkumu a inovací v informačních a komunikačních technologiích Fakulty informatiky Masarykovy univerzity varoval, že AI vytváří skvělý malware nebo phishing, který je stále lepší a těžko rozpoznatelný. Pokud útočníci využívají AI, tak ji musí využívat i obránci. „*Je AI výhoda nebo výzva? - AI je sama o sobě neutrální, záleží*

na tom, kdo ji používá. Jako obránci budeme řešit právní a etické otázky, které útočníci neřeší“. Co bychom podle Jakuba Vostoupala neměli ignorovat, je mezinárodní situace, ve které EU zvolila regulaci, zatímco USA a Čína závodí v získání přelomových technologií.

Ředitel odboru strategie a koncepce justice Ministerstva spravedlnosti Jan Převrátíl uvedl, že zajímavé je využití AI na podpůrné a související činnosti. K příloze III nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2024/1689 však vyjádřil obavy, „že žádný z existujících nástrojů, který potkáte, nemůže splňovat požadavky přílohy a pár let tomu nebude jinak“. Přitom by se AI dala využít pro přepisy textů, chatboty, podporu při vedení řízení jako je ověřování doručenek a tím i právní moci, anonymizaci rozhodnutí, publikaci, statistické zpracování. U anonymizace rozhodnutí pak upozornil na zátěž, kterou v České republice představuje odhadem 1/2 úvazku na soud, tj. celkem 50 pracovních úvazků. Navrhovaným řešením by mohl být centrální anonymizační mechanismus. „Otázkou však je, jakou roli chtějí soudy hrát v šíření svých rozhodnutí.“

V diskusi, která první část semináře zakončila, bylo reagováno na dotazy týkající se rizika dopadů na menšiny, zda se do procesu vývoje zapojí i právníci, jak reagovat na to, že někteří advokáti již AI využívají, ale soudy zatím nikoli. V reakci zaznělo, že bychom technologiemi měli dohánět to, co už v soukromém sektoru existuje. „Stát vždycky bude pomalejší, jde o to, abychom nebyli příliš pomalí“, uvedl Petr Šuk.

Druhý panel se věnoval dopadům na právo účastníků na spravedlivý proces, jak vykonávat i s použitím AI funkci soudce nezávisle, kdo ponese odpovědnost za strojově vygenerované rozhodnutí či jak čelit tlaku na rychlost a efektivitu a současně postupovat v souladu s etickými požadavky na výkon soudce.

Prvním odpoledním řečníkem byl prorektor pro rozvoj, legislativu a informační technologie, a vedoucí Ústavu práva a technologií Masarykovy univerzity Radim Polčák. Zaměřil se na problematiku tzv. „právní džungle“, kdy už o sobě právníci nemohou prohlásit, že znají platné právo, a využívá se tak specializací. Praktické využití technologií AI shledává v možnosti pracovat s využitím generátoru, který by neposkytoval jen zdroje, ze kterých čerpat, ale už by nám mohl rovnou poskytnout odpověď. Už nyní právníci spoléhají na pomoc právních informačních systémů, z nichž čerpají podklady pro rozhodování. Byť se jedná o neinterpretovanou verzi informace (autentické znění právního předpisu), nic to nemění na skutečnosti, že důvěřujeme „strojovým informacím“ a vycházíme z nich. Značný rozsah práva tak vyvolal praktickou potřebu pro vyvinutí technologických nástrojů pro jeho zpracování.

Zájemci o seminář zaplnili celou kapacitu Sálu Františka Vážného.

Seminář moderoval Petr Šuk. Petr Angyalossy se ujal úvodního slova.

Libor Vávra, president Soudcovské unie ČR a soudce městského soudu v Praze uvedl, že pokud tlak soukromého sektoru bude velký, budeme bezděčně následovat cestu jejich AI namísto budování svojí vlastní. Využití AI v justici vidí zejména v analýze spisu a vypracování návrhů rozhodnutí. „Na podstatě toho, že na konci rozhodnutí bude podepsaný ústavní činitel, který ponese odpovědnost za rozhodnutí, umělá inteligence nic nezmění“.

Vzhledem k nevyhnutelnosti využití AI v soudnictví je třeba na toto téma diskutovat.

Odpolední panel tvořili Radim Polčák, Ivo Pospíšil, Petr Šuk, Petr Angyalossy, Libor Vávra, Ladislav Derka a Andrej Krištofík.

Optimální by bylo využít AI při práci s důkazními prostředky, které vznikaly před lety (např. smlouvy a závěti). Vyzdvihl potřebu elektronického spisu: „Otázkou je kvalita digitalizace justice, kterou nemá ministerstvo šanci udělat uvnitř, protože kvůli změnám ve složení chybí personální i postupová kontinuita. V zahraničí zřídí ministerstvo nezávislou jednotku, která je apolitická a nedopadá na ni volební cyklus, ta provede celý projekt.“

Andrej Krištofík z Ústavu práva a technologií a fakulty informatiky Masarykovy univerzity navázal na první panel v otázce recidivy a rizik spojených s použitím AI. Jako příklad uvedl systém Kompas v USA, u kterého bylo zjištěno, že je kvůli historické předpojatosti přísnější vůči afroamerické části obyvatelstva. Jako další příklad uvedl Kanadu, které má systém automatizovaného rozhodování veřejné správy, u kterého probíhá průběžná kontrola algoritmů. „AI pracuje s daty, které jí přijdou nejpodstatnější, ale nikdy nebude zohledňovat všechny body, které zohledňuje živý soudce“.

Podle Ivo Pospíšila, soudce Nejvyššího správního soudu, jsme už dnes svědky toho, jak účastníci zahrnují soudy množstvím citací z judikatury. S AI bude tohle pokračovat, což může znamenat zplošťování jazyka, pokud by se texty pouze kopírovaly. Uvedl, že AI postrádá individualitu a zkušenosti soudce: „Stroje nám mají usnadnit práci, nikoli nás nahradit“. Ivo Pospíšil uvedl, že by AI byla užitečná zejména jako administrativní podpora, ke zpracování a identifikaci podání, zda jde o novou či navazující věc, k automatickému rozesílání dokumentů, zařazení podání do správního spisu, generování výzev, rešerše judikatury a u jednoduchých rozhodnutí, jako jsou platební rozkazy, zpracování judikatury a indexování rozhodnutí do systémů, nikoli však vydání samotného rozhodnutí: „Nenechjeme si vzít to, že právo a právní argumentace je intelektuální výzva pro lidi, ne pro stroje, a nenechjeme si vzít deliberaci, vzrušení z vlastního rozhodnutí, a nakonec i odpovědnost“.

Soudce Vrchního soudu v Praze Ladislav Derka vznesl otázku odpovědnosti za AI vygenerované informace. Případ z USA, kde soudci byl předložen advokátem přepis s vygenerovanými neexistujícími spisovými značkami, otevřel otázku, kdo v takovém případě nese odpovědnost. Upozornil na to, že problém falešných důkazů je ten, aby nás vůbec napadlo, že důkaz může být falešný. „Dokud nebudeme mít elektronický spis, tak nám žádné etické otázky nehrozí a nemáme se čeho obávat“.

V závěrečné diskusi zazněly obavy, zda nebude narušeno právo na zákonného soudce, které však jde zachovat i s využitím AI. Petr Šuk uzavřel, že „obecně v přispěvcích nezaznívalo ani nadšení, ani zděšení, ale realismus. Musíme si být vědomi, že rizika tady jsou a je třeba jim čelit s využitím stejného nástroje“. Všeobecná shoda panovala v tom, že AI nabízí nástroj k argumentaci, ale hodnocení důkazů a rozhodnutí musí zůstat na soudci.

UMĚLÁ INTELIGENCE JAKO UŽITEČNÝ NÁSTROJ, ANEBO JAKO TUPÝ KLACEK?

K pohledu na využití umělé inteligence v právu je možné doplnit i praktickou zkušenost z denního provozu Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud již od roku 2002 zveřejňuje všechna vydaná rozhodnutí z dovolacího řízení na svém webu, kde je lze vyhledat. Ani plošná dostupnost vydaných rozhodnutí však „nezabrání“ mnoha individuálním žádostem. V poslední době se začaly množit případy, kdy žadatelé nemohli dohledat konkrétní rozhodnutí Nejvyššího soudu, k němuž však měli k dispozici jak spisovou značku, tak i jeho obsah či právní závěry, ale dané rozhodnutí přesto nebylo veřejně dostupné.

Příliš dobré výsledky, než aby to byla pravda

Vyzkoušet si zpracování dotazu za pomoci umělé inteligence („AI“) je poměrně lákavé a vzhledem k aktuálním výsledkům občas i zábavné, někteří tak zadali chatbotovi jednoduchý dotaz „*jaká jsou rozhodnutí Nejvyššího soudu v oblasti XY?*“. Světe, div se, AI suverénně předloží výčet spisových značek a shrnutí daných řízení. Perfektní právní servis, chtělo by se říct, až na jednu malou chybu – citovaná rozhodnutí nelze dohledat. Část žadatelů se tak obrátila na Nejvyšší soud s žádostí o daná rozhodnutí. Po prvotním přístupu, kdy vypadalo, že žádost vychází např. z chybné citace či došlo k pouhému „*překlepu*“, jsme zjistili, že snahy dohledat tato rozhodnutí jsou odsouzeny od samého počátku k neúspěchu. U dalších žádostí zpravidla stačilo žadatele neformálně kontaktovat s dotazem, zdali náhodou jeho dotazu nepředcházela práce s AI. Žadatelé nijak nezapírali, že právě od ní čerpali podklady pro informační žádost. Nám pak nezbylo, než být poslem špatných zpráv a žadatelům sdělit, že výsledky od AI mohou rovnou hodit do koše. V konečném důsledku však může jít o pozitivní zprávu, jelikož ve všech těchto případech se žadatelé chtěli dobrat zdrojových informací a nespokojili se s odpovědí vygenerovanou AI, což vypovídá o zodpovědném přístupu k nové technologii.

Zajímavé na generování „fiktivních“ rozhodnutí je okolnost, že AI sice není schopna splnit daný dotaz (najít relevantní judikaturu), ale poskytne výsledek, který na první pohled vypadá zcela obvykle. Uvedené lze dobře demonstrovat např. u žádosti sp. zn. Zin 86/2024, v níž žadatel za pomoci AI „*získal*“ spisové značky k otázce obchodního sporu jak v civilní, tak i trestní oblasti. AI vygenerovala následující rozhodnutí (vždy bylo uvedeno jako rozsudek, byť se v dovolacím řízení jedná o méně častou variantu): „*rozsudek ze dne 12. května 2010, sp. zn. 5 Tdo 108/2010, rozsudek ze dne 3. listopadu 2015, sp. zn. 7 Tdo 1234/2015, rozsudek ze dne 20. března 2019, sp. zn. 8 Tdo 1467/2018, rozsudek ze dne 26. září 2012, sp. zn. 23 Cdo 3892/2011, rozsudek ze dne 21. května 2013, sp. zn. 23 Cdo 4506/2012 a rozsudek ze dne 11. června 2014, sp. zn. 23 Cdo 3482/2013*“.

Zlatá střední cesta podle AI

AI tedy dobře „*trefila*“ čísla senátu na trestním i civilním kolegiu (např. **sp. zn. 19 Tdo 3567/2025** by už od pohledu vypadala podezřele), přičemž „*respektovala*“ i otázku specializace, která je na civilním kolegiu věcně daná, zatímco na trestním kolegiu se spíše uplatňuje princip rotace (s výjimkami, viz rozvrh práce). AI taky zapracovala rychlejší délku řízení u trestních věcí, které byly zpravidla vyřízeny v roce nápadu (s výjimkou věci „*sp. zn. 8 Tdo 1467/2018*“, která by ale vzhledem k pořadovému číslu napadla v závěru roku), zatímco civilní věci byly zásadně vyřízeny až v následujícím roce. V tomto ohledu je dobře vidět silné nutkání AI pohybovat se „*s davem*“, tedy ve statistickém průměru – jsou trestní řízení, která mohou trvat rok a půl (ale není jich mnoho), stejně jako civilní dovolání může být vyřízeno v řádu měsíců (ne zcela výjimečně). AI tedy zjevně postrádá schopnost být kreativní, a to i ve smyslu „*běžného*“ odchýlení od průměru. Rovněž pořadová čísla nápadu se pohybují v průměru – trestní dovolání do číslovky 1500, civilní pak nepřekračují hodnotu 5000, byť „*vyšší tip*“ v agendě Cdo za rok 2012 se AI zcela nepovedl („*sp. zn. 23 Cdo 4506/2012*“), tehdy bylo v agendě Cdo zapsáno „*pouze*“ 3917 věcí. Naopak data vydání „*rozsudků*“ se vždy pohybují v pracovních dnech, navíc jde o tzv. senátní dny (tj. úterý až čtvrtek), v nichž je zpravidla vydáváno rozhodnutí.

Jak ostatně zmínil na kulatém stole Jan Petrov, jazykový model není schopen ověřit, proč něco ví. Na druhou stranu zjevně není ochoten přiznat, že něco neví a současně „*se nemůže zastavit*“ a musí dát nějakou odpověď.

Velký důraz AI na „*průměrnost výsledků*“ potvrzuje slova odborníků na uspořádaném kulatém stole, konkrétně že podprůměrného uživatele AI svými průměrnými výsledky „*vytáhne*“ nahoru, zatímco odborníka má spíše tendenci „*zaříznout*“ (sebevědomý odborník

bude muset navíc vysvětlovat, proč si „dovolil odchýlit“ od závěrů AI, nesebevědomý či líný odborník se naopak „rád“ přikloní k názoru AI). Jak padlo i na kulatém stole, možným řešením by bylo využití AI nikoli k navržení řešení, nýbrž jako jistý kontrolní mechanismus, tedy až po vyjádření lidského názoru jako oponentní stanovisko, takto by bylo zamezeno automatickému přizpůsobení se řešení navrženému AI. Z praktického pohledu je navíc výrazně jednodušší se přiklonit k automaticky vygenerovanému způsobu řešení, než nejenže vymýšlet vlastní alternativu, ale ještě ji i obhajovat před konkurujícím stanoviskem AI. Jak na kulatém stole upozornil i Andrej Krištofík, lidé mají tendenci důvěřovat a přebírat spíše „strojové závěry“, o to větší výzvu představuje pro člověka jim oponovat. Navíc by odchýlením od závěrů AI mohlo být lidské hodnocení vnímáno jako jistá anomálie, jak dodal Radim Polčák. „Systém“ by pak nemusel řešit chybné nastavení procesů (algoritmů) AI, ale lidského „potížistu“.

Uvedené by pochopitelně platilo o to více, pokud by AI byla schopná „trefit“ existující rozhodnutí či poskytnout opravdu kvalifikovanou (právní) radu, tento nedostatek se však může brzo změnit. Jak zaznělo na kulatém stole, zatím jsme „chráněni“ češtinou, jakmile ale padne tato bariéra, budou možnosti i hrozby AI neporovnatelně vyšší. Využití AI tak aktuálně představuje spíše zábavu, odůvodňovat jejím prostřednictvím přípustnost dovolání bychom našim čtenářům nedoporučovali. Měli by sice pravdu, že se posouzení jejich případu nižšími stupni rozchází s ustálenou rozhodovací praxí, jejich argumentace by měla prakticky jedinou chybu, a to tu, že jim AI nenalezla judikaturu Nejvyššího soudu, ale pouze si vymyslela vlastní alternativu, od níž se nižší soudy „odchýlily“. Přístup AI se tak blíží vaření podle Jirky Babici – když nemáte žádnou vhodnou judikaturu, tak si ji vymyslete!

Pokud se na kulatém stole často zmiňovala důležitost vstupních dat, z nichž AI vychází, pak i v případě zpracování „dobrých dat“ hrozí, že AI bude vycházet z narační části rozhodnutí, případně i ze samotného textu odůvodnění, které ale bude vysvětlovat, proč je dovolatelem zastávaný právní názor neplatný. Např. u civilního dovolání bude každý advokát tvrdit, že je dovolání přípustné – pokud by AI nebyla schopná tyto nuance posoudit, pak by její výstupy byly zcela nepoužitelné. Jak připouštěli i samotní řečníci na kulatém stole, má AI zásadní potenciál „zahýbat“ s důvěrou veřejnosti v justici či dokonce stát jako takový. Jak vtipně poznamenal Jan Petrov, vstupní data se do AI často „hází lopatou“, tedy jak ta dobrá, tak i špatná data, včetně např. překonaných rozhodnutí.

Pokud by se tak rozšířilo nekvalifikované používání AI v oblasti justice, bude muset stát reagovat na to, proč AI zastávaný právní názor je zcela iluzorní. Byť by se dalo mávnout rukou, že o nic nejde, nelze brát tuto situaci na lehkou váhu, protože „laický uživatel justice“ bude počítovat jednoznačné příkoří, proč nebylo vyslyšeno jeho názoru, který přitom „profesionálně“ zpracovala AI. Důvěru v justici může ovlivnit i skutečnost, kdo bude případně posuzovat (a trestat) neadekvátně použitou AI v soudním řízení, jak např. soudce Pospíšil zmínil u argumentace účastníka desítky či stovkami soudních rozhodnutí (odhlédneme od skutečnosti, zda se jednalo o existující rozhodnutí, anebo o fiktivní rozhodnutí, o nichž pojednává předkládaný článek). Otázka, zda by odpovědnost nepoctivého advokáta měla konstatovat moc soudní, anebo např. stavovská organizace, však zůstala na kulatém stole nezodpovězena. To ale není špatná zpráva, bude na konkrétní soudní praxi, jaké řešení převáží, a to ať už to bude „oznámení na Komoru“, pořádkové opatření či např. „pouhé“ vypořádání v rámci odůvodnění s pomyslným pozdvihnutím obočí.

Zatím se tak dá říct, že poznámka, že text vypadá, jako by ho psala umělá inteligence, je spíše pejorativního charakteru, nemusí ale uplynout dlouhá doba, aby se ze stejné formulace stala pro člověka pochvala. Jak na kulatém stole podotknul i Jakub Vostoupal, už teď je problém u studentských prací jednoznačně dokázat, že se nejedná o dílo studenta, nýbrž o automaticky vygenerovaný text. U některých textů je tak pravděpodobné, že se jedná o produkt AI, není ale možné zcela vyloučit, že se jedná i o vlastní práci studenta. I akademická sféra stojí před vlastními výzvami – např. podezření z plagiátorství zpravidla šlo jednoznačně potvrdit či vyvrátit, a to i s využitím automatických nástrojů typu „vejce vejci“, pokud bude AI porovnávat i významový obsah, bude výrazně složitější konstatovat, zda jde o skrytý plagiát, anebo o běžnou inspiraci cizími myšlenkami, které autor zpracoval „po svém“. V tomto ohledu bude zajímavé, jaké možnosti nabídnou nové jazykové modely, které budou pracovat i se sémantikou, jak o nich na kulatém stole mluvil Jan Petrov.

Závěrem je tak možné souhlasit s názorem, že AI je opravdu „jen nástroj“ jako kterákoli jiná technologická vymoženost a je jen na nás, jak ji využijeme. Je tak vhodné zejména apelovat na to, aby uživatelé nerezignovali na jistou obezřetnost a na používání vlastní hlavy, podobně jako v případě, kdy jste na konci silnice nad okrajem propasti a navigace vám přesto radí, abyste „pokračovali dalších 100 metrů rovně“. I v této oblasti tak platí osvědčená poučka zkušených matikářů, že každá kalkulačka je chytrá jen tak, jak je chytrý její majitel.

ROZHOVOR

František Hrabec

předseda senátu trestního kolegia

- *Soudcem od roku 1983.*
- *Soudcem Nejvyššího soudu od roku 1995.*

Po 31. prosinci odcházíte z Nejvyššího soudu. Vaše soudcovská kariéra končí, jak začínala?

Po absolvování střední vojenské školy jsem šel sloužit k útvaru a v roce 1978 se naskytla možnost jít studovat právnickou fakultu pro vojenskou justici. V roce 1982 jsem ji dokončil a věděl jsem, že půjdu na některý vojenský soud. Tenkrát byl vždy jeden vojenský obvodový soud v kraji, a protože pocházím ze západních Čech, nejbližší jsem měl Vojenský obvodový soud v Plzni. Ten patřil mezi nejvíce zatížené vojenské soudy, protože tehdy byla armáda soustředěna především na západní hranici státu. Soudit jsem začal v listopadu 1983, o dva roky později jsem se stal zástupcem náčelníka, jak tehdy zněl oficiální titul šéfa soudu, dnes předsedy soudu. Na jaře 1989 byl náš náčelník jmenován předsedou vojenského kolegia federálního Nejvyššího soudu a na mě dopadlo břímě šéfovat našemu soudu. Pak přišel převratný listopad 1989 a vše, co s tím bylo spojeno. Především první amnestie prezidenta

Václava Havla k 1. 1. 1990. Tehdy jsme do poslední chvíle netušili, co v té amnestii bude obsaženo, a tak jsme chytali poznatky například ze sdělovacích prostředků. To zní v dnešní době jako sci-fi (smích).

Koncem roku 1993 byla vojenská justice zrušena a já jsem přešel na Krajský soud v Plzni. Byla to tehdy velmi turbulentní doba, stát byl rozdělen, justice procházela přerodem a řada soudců odešla do jiných právnických profesí. Vznikly vrchní soudy, které bylo nutné obsadit, zejména ten v Olomouci. Moje žena pochází z Moravy a řekla mi, že by se tam chtěla vrátit, aby byla blíž k rodičům. Tak jsem projevil zájem o přeložení na Vrchní soud v Olomouci. V důsledku toho jsem byl vyslán na stáž k Vrchnímu soudu v Praze, v jejímž průběhu jsem dostal nabídku, jestli bych chtěl jít raději na Nejvyšší soud do Brna. To mě zaskočilo, taková nabídka nepřichází každý den. Jel jsem se tedy představit do Brna, kde se mnou hovořili představitelé tehdejšího vedení

Nejvyššího soudu v čele s Otakarem Motejlem. Zřejmě jsem při pohovoru obstál, protože k 1. 10. 1995 jsem byl přeložen na Nejvyšší soud. Následně jsem přestěhoval do Brna celou rodinu, protože to dojíždění mě opravdu nebavilo a obdivuji kolegy, kteří cestování sem a tam provozují po celou dobu působení zde.

Na Nejvyšším soudu půsíte bezmála 30 let. Jak se za tu dobu proměnila práce soudce? Lze říct, že se například díky zavedení funkce asistentů soudců výrazně zjednodušila?

Když jsem přišel, tak žádní asistenti neexistovali. Na druhé straně ale též neexistovalo dovolání coby mimořádný opravný prostředek. Dříve se na trestním kolegiu posuzovala agenda stížností pro porušení zákona a rozhodovali jsme též o vazbách, resp. o jejich prodloužení. I když i tato agenda byla náročná, hlavně z hlediska rychlosti rozhodování, nešlo o takové kvantum věcí, aby se to nedalo zvládnout bez asistenta. Když asistenti nastupovali, někteří kolegové se divili, proč by ke své práci měli mít asistenta. Jiní to okamžitě přivítali. Osobně si myslím, že je to dobrý institut. Asistenti jsou obecně přínosem pro zvládnání agend, které jsou na trestním kolegiu rozhodovány. Jsou navíc velmi šikovní například při hledání v databázích, když je potřeba najít

různé judikáty, ale i běžná rozhodnutí či odborné články apod. Je to prostě velká pomoc včetně vypracování nástinu přijatých rozhodnutí. Takže institut asistentů je za mě velmi dobrý a rozhodně bych ho zachoval.

Která rozhodnutí Vašeho senátu měla podle Vás nejvýznamnější dopad na praxi nižších soudů?

Řada rozhodnutí mohla mít a měla usměrňující vliv z hlediska rozhodovací praxe u nižších soudů. Mně utkvěla v paměti věc, která se týkala obecného ohrožení (pozn.: 4 Tdo 1094/2013). Šlo o ukradené auto, které pronásledovala policejní hlídka v Praze a řidič jim unikal nedbaje předpisů, jel tzv. hlava nehlava, na červenou, ohrožoval ostatní účastníky silničního provozu, no klasický pirát silnic. Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí konstatoval, že nemůže jít o trestný čin obecného ohrožení, protože do té doby se to vykládalo tak, že musí být ohroženo minimálně 7 lidí najednou, vlastně ve stejný okamžik. Náš senát se ale postavil za názor, že to takto vykládat nelze, protože i když nebylo v jeden moment ohroženo najednou 7 osob, ta jízda toho pachatele byla kontinuální, nepřerušovaná a v průběhu této jízdy ohrožoval účastníky silničního provozu, kterých bylo pravděpodobně

František Hrabec na zimní dovolené.

Jeho oblíbeným koníčkem je lyžování.

více jak 7.

Proto jsme rozhodnutí předchozích soudů zrušili a vyslovili náš názor, že pokud bude prokázáno, že bylo jízdou obviněného postupně ohroženo alespoň 7 osob, má být tento případ kvalifikován jako trestný čin obecného ohrožení podle § 272 trestního zákoníku. Naše rozhodnutí pak bylo schváleno i k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

Vy jste také rozhodoval věc doktora Shahrama Abdullaha Zadeha, která se týkala organizovaného zločinu.

Ano, my jsme se museli vyslovit k tomu, zda se i v tomto případě jedná o organizovanou zločineckou skupinu. Kromě dovolání obviněných totiž tehdejší ministryně spravedlnosti Marie Benešová podala stížnost pro porušení zákona v jejich prospěch, z níž vyplývalo, že je toho názoru, že organizovaná zločinecká skupina by měla být motivována ve směru své činnosti především ziskem, získáváním peněz, což v posuzovaném případě nebylo. My jsme ale v senátě zaujali názor, že to tak být může, ale také nemusí. V této konkrétní věci, kterou jsme posuzovali, se doktor Zadeh snažil přes skupinu lidí zdiskreditovat policejní vyšetřovatele,

kteří figurovali v jeho jiné věci, která se týkala krácení daní čili daňových podvodů.

Jeho záměrem bylo, aby trestní řízení v té daňové věci vyšlo do prázdna a on se v důsledku nepoužitelnosti opatřených důkazů z celé věci dostal. V té naší věci jsme pak vyslovili, že motivace pachatelů může být různá, např. již zmíněná ziskuchtivost, ale i msta, náboženské či jiné důvody... a pokud k tomu vytvoříte uskupení lidí, které má odpovídající hierarchii, a jsou naplněny i ostatní potřebné znaky obsažené v § 129 trestního zákoníku, jedná se o organizovanou zločineckou skupinu.

Na dovolené v Karlových Varech.

Na filmovém festivalu v Karlových Varech.

Rozhodoval jste i případy krádeží během pandemie covid-19. Váš senát na tento typ krádeží nahlížel poněkud přísněji, nakonec zasedl velký senát a ten rozhodl, že se drobné krádeže za pandemie, které v té době vyložené nesouvisely s krádežemi například zdravotnických pomůcek, bude nahlížet s mírnější trestností. Proč jste se tehdy přiklonili k přísnějšímu postihu?

Byla to tenkrát poměrně nová věc, těch krádeží přicházelo docela hodně a byl to určitý problém, jak se k tomu postavit. Náš senát se nejprve přiklonil k tomu, akceptovat tu přísnější trestnost, protože se jednalo o nouzový stav, což ale samo o sobě nebylo určující. Podstatné pro nás bylo, že v samotné kvalifikované skutkové podstatě trestného činu krádeže nebylo vyžadováno, že by pachatel měl odcizit věci, které nějakým způsobem souvisí s řešením toho covidového stavu, např. zdravotnický materiál, nebo nějaký přístroj, kterým by ztížil práci zdravotníků apod. Domnívám se, že výklad velkého senátu byl přijat hlavně proto, že když někdo např. ukradl čokoládu, tak se to jevílo jako příliš drakonický postih. Hledal se proto způsob, jak to vyložit, aby se to trestat takto přísně

nemuselo. Chápu, že to mohlo vyvolávat podiv, když za bagatelní krádež v supermarketu měl jít dotyčný sedět například na pět let do vězení v případě, že se jednalo o majetkového recidivistu. Bylo to tudíž poměrně složité, ale my jsme tu skutkovou podstatu původně vyložili tak, že přísnější postih důvodný je. Samozřejmě že ale rozhodnutí velkého senátu bylo a je potřeba respektovat.

Prozradíte nám, jaké jsou Vaše koníčky, na co se nejvíce po odchodu z Nejvyššího soudu těšíte?

V minulosti jsem si s kolegy rád zahrál tenis, také rád lyžuji. Nejvíce se těším, že budu mít čas na čtení knih. Mám rád povídky, které jsou dobře napsané, mají spád a nejsou příliš dlouhé, v opačném případě se pak jimi těžko prokousávám. A na co se těším po odchodu z Nejvyššího soudu? Že se na práci kolegů budu dívat už jen zpovzdálí a občas je přijdu navštívit a trochu poškádlit (smích).

Děkuji za rozhovor.
Gabriela Tomíčková

NEJVYŠŠÍ SOUD PŘIPRAVUJE NOVÉ OFICIÁLNÍ WEBOVÉ STRÁNKY

Od poslední revitalizace webu Nejvyššího soudu uběhlo už 8 let, a tak je příprava nových oficiálních internetových stránek více než potřebná. Současný web již nespĺňuje potřeby Nejvyššího soudu ani nekoresponduje se současnými trendy. Problémem je např. vkládání videí a zvukových záznamů, složitost formátování textu, ale i špatná přehlednost, množství duplicit a celková informační zahlcenost současných webových stránek.

Začátkem letošního roku jsme se rozhodli, že vzhledem k nevyhovujícímu stavu současného webu již nestačí další revitalizace či postupné aktualizování webových stránek, ale je nutné přistoupit k vytvoření zcela nového webu.

Nový web připravuje brněnská firma Studio Erigo, s. r. o., která zpracovala grafický návrh webu a provádí veškeré potřebné úkony ke spuštění nového webu, které je plánováno na 6. ledna 2025. Web poběží v systému Typo 3, který je pro Nejvyšší soud novinkou. S tím bude spojeno i zaškolení zaměstnanců, kteří se systémem budou pracovat.

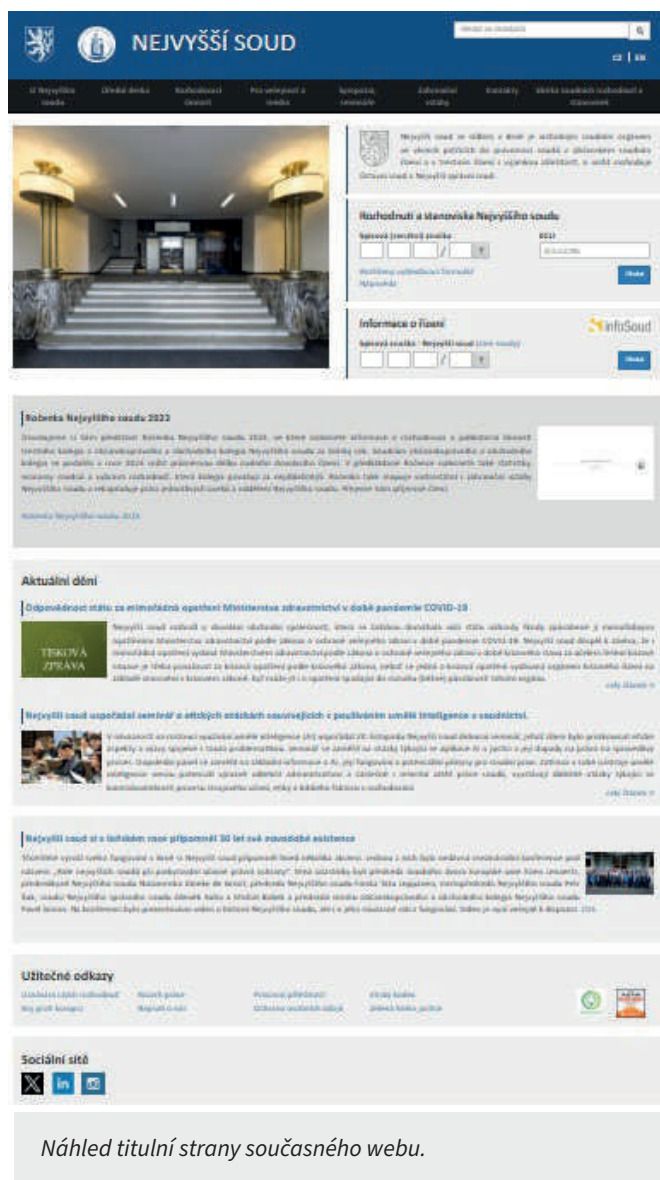
Spuštěním nového webu dojde k systémovému oddělení „databázové“ a „informační“ části webu, o tu se bude i nadále starat referentka oddělení styku s veřejností.

Aktualizací či výměnou prošel veškerý obsah webu. Pro uživatele však bude nový web přehlednější a uživatelsky přívětivější. Vzhledem k tomu, že Nejvyšší soud sídlí ve funkcionalistické budově, chtěli jsme, aby i web odrážel tento styl, byl jednoduchý a hlavně funkční. Nové písmo, Encode Sans, navazuje na Calibri, které Nejvyšší soud používá nyní. Webovým stránkám bude více než kdy předtím dominovat modrá barva, která je považována za oficiální barvu Nejvyššího soudu.

Největší změnou projde titulní strana, která doposud obsahovala menu v horní části webu. Osm záložek, které jsou nyní v menu mohou působit pro uživatele nepřehledně. Navíc v každé záložce jsou umístěny další podkategorie, kterých je někde i 15. Nejdůležitější informace by měl uživatel získat právě už z titulní strany, kde bude přehledně umístěna úřední deska, vyhledávač rozhodnutí a stanovisek a Infosoud.

Nový web bude také doplněn o stručnou nabídku na pravé straně. Ta bude obsahovat prokliky na obě sbírky, které Nejvyšší soud vydává, tzv. zelenou a modrou sbírku, dále na Bulletin, který vydává oddělení analytiky srovnávacího práva a časopis AEQUITAS, který vydává oddělení styku s veřejností. Právě uvedené „tiskoviny“ prezentující činnost Nejvyššího soudu budou na novém webu umístěny přehledně u sebe, namísto současné roztržitosti v různých kategoriích stávajícího webu.

Aktuality naleznou uživatelé stejně jako dříve na titulní straně, ovšem nově formou „prezentace“, kde se bude střídát 6 tiskových zpráv.

Náhled titulní strany současného webu.

Uživatelé tak nebudou muset rolovat, aby se dozvěděli o všech novinkách, které budou mít přímo před sebou na jedné obrazovce. Od nové struktury webu si tak slibujeme, že uživatelé rychleji najdou informace, které potřebují.

Nově budou webové stránky Nejvyššího soudu nabízet také možnost přihlásit se odběru Bulletinu a AEQUITAS. Každé nové číslo bude uživatel dostávat e-mailem. Možnost přihlášení i případného odhlášení z odběru bude podléhat dvoufázovému ověření přes e-mail odběratele. Nejvyšší soud tak vyšel vstříc maximální uživatelské přívětivosti při dodržení bezpečnostních standardů. Hromadný odběr tiskových zpráv a rozvrhů práce bude nově možný přes RSS kanály.

Namísto loga a ještě státního znaku, bude v záhlaví umístěno pouze oficiální logo, které bude sloužit jako proklik na titulní stranu.

Pro uživatele jsou připraveni také noví průvodci civilním i trestním řízením, podáváním stížností nebo poskytováním informací podle informačního zákona. Texty, které musí obsahovat celou škálu informací, jsou nyní přehlednější. Novinkou je fotogalerie obsahující fotky ze zajímavých či důležitých akcí a oficiálních návštěv Nejvyššího soudu.

Věříme, že se tak můžete těšit na mnoho nového a že se Vám webové stránky budou líbit, jelikož byly připravovány s maximálním důrazem na praktičnost, přehlednost a uživatelskou přívětivost pro co nejširší odbornou i laickou veřejnost.

Monika Němcová

ROZHOVOR

Yuliya Chernyak

soudkyně Nejvyššího soudu Ukrajiny

◦ Na stáži u Nejvyššího soudu ve dnech od 7. do 11. října 2024.

Můžete nám shrnout Vaši dosavadní kariéru? Jaké oblasti práva se věnujete?

V roce 2000 jsem dokončila studium práv na Kyjevské národní univerzitě Tarase Ševčenka na Ukrajině.

Před jmenováním do funkce soudkyně občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu Ukrajiny v prosinci 2017 jsem 9 let pracovala jako advokátka, přičemž jsem se zaměřovala na různé oblasti občanského práva, rodinného práva a mezinárodního práva soukromého. Od roku 2009 do roku 2017 byla moje hlavní odborná činnost spojena také s Katedrou mezinárodního práva soukromého Ústavu mezinárodních vztahů Kyjevské národní univerzity Tarase Ševčenka. Zde jsem působila jako docentka. V roce 2006 jsem zde obhájila odbornou práci na téma „Institut soudní příslušnosti v mezinárodním právu soukromém v zemích Evropské unie a na Ukrajině“ pod vedením profesora A. S. Dovgerta, přičemž mi byl udělen titul Ph.D., a následně jsem v roce 2019 obhájila odbornou práci na téma „Sjednocení norem mezinárodního civilního procesu: *Problematické otázky teorie a soudní praxe řešení rodinných sporů*“, díky čemuž jsem získala titul doktorky práv.

Absolvovala jsem stáž na Institutu Maxe Plancka pro srovnávací a mezinárodní právo soukromé (Hamburk, 2014) a na Akademii evropského práva (Trevír, 2010).

V roce 2021 jsem byla za Ukrajinu jmenována soudkyní Mezinárodní haagské sítě soudců.

Hlavními oblastmi mého vědeckého zájmu jsou mezinárodní občanské právo procesní a mezinárodní právo rodinné. V současné době se můj výzkum zaměřuje především na soudní příslušnost v přeshraničních občanskoprávních sporech, únosy dětí a přeshraniční ochranu dětí v době rusko-ukrajinské války. Jako soudce občanskoprávního kolegia však rozhoduji všechny kategorie občanskoprávních věcí, protože u našeho soudu neexistuje žádná specializace.

Jaké máte na Nejvyšším soudu Ukrajiny zázemí? Máte k dispozici asistenty a další pomocný personál?

Každý soudce Nejvyššího soudu má „kancelář“, která se skládá ze dvou asistentů, poradce a soudního zapisovatele (soudního úředníka). Mezi hlavní úkoly asistenta soudce patří rešerše

právních předpisů a judikatury potřebných pro kasační projednání konkrétní věci; vypracování návrhů rozhodnutí kasačního soudu (soudních rozhodnutí); vkládání elektronických kopií soudních rozhodnutí do automatizovaného systému správy dokumentů soudu. Poradce soudce Nejvyššího soudu pomáhá soudci ve fázi zahájení kasačního řízení a vypracovává návrhy odmítnutí kasační stížnosti, vrácení kasační stížnosti, zahájení kasačního řízení ve věci nebo odmítnutí jeho zahájení. Soudní zapisovatel (soudní úředník) vydává předvolání k soudnímu jednání a oznámení soudu; kontroluje účast účastníků soudního řízení na soudních jednáních a osob, které se účastní jednání prostřednictvím videokonference, a informuje předsedajícího soudce. Dále se stará o technickou stránku soudního jednání, zajišťuje jeho kompletní záznam a dohlíží na průběh jednání prostřednictvím videokonference. Zajišťuje taktéž evidenci spisů.

Jak byste popsala Vaše působení coby styčného soudce Mezinárodní haagské sítě soudců?

Ukrajinskou styčnou soudkyní Mezinárodní haagské sítě soudců (IHNJ) jsem byla jmenována v roce 2021.

Do října 2024 jsem obdržela a zpracovala 19 žádostí od soudců-kolegů z různých států. Ráda bych zmínila, že jsem od roku 2023 spolupracovala v několika věcech se soudkyní z České republiky, paní Radkou Církovou. Jednalo se o dobrou a rychlou spolupráci ve věcech týkajících se ukrajinských dětí.

Obecně lze všechny žádosti rozdělit do několika skupin podle předmětu. Chronologicky do první skupiny patří žádosti o získání informací o ukrajinské legislativě. Válka vedla k žádostem týkajícím se některých aspektů procesního práva – aplikace ustanovení ukrajinského občanského soudního řádu a Haagské úmluvy o provádění důkazů v cizině ve věcech občanských a obchodních z roku 1970. Zejména jak získat svědectví otce, který je občanem Ukrajiny s místem pobytu na Ukrajině, v soudním řízení ve věci únosu, které je projednáváno u zahraničního soudu.

Od začátku ruské války na Ukrajině se většina žádostí týká případů mezinárodních rodinných únosů dětí a uplatňování Haagské úmluvy o občanskoprávních aspektech mezinárodních únosů dětí z roku 1980. Častěji se mě soudci zahraničních soudů, kteří rozhodují o návrzích o navrácení ukrajinského dítěte, prostřednictvím IHNJ

Občanskoprávní kolegium Nejvyššího soudu Ukrajiny.

Soudní síň občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu Ukrajiny.

ptají na informace, zda je určitá oblast na Ukrajině (město nebo obec) pod okupací Ruska, (nebo zda v této oblasti probíhají nějaké vojenské operace). Z mého pohledu se jedná o pozitivní trend, neboť tyto informace přispějí ke spravedlivému a komplexnímu posouzení případu s ohledem na nejlepší zájem dítěte.

Předpokládám, že v blízké budoucnosti se jednou z hlavních oblastí justiční spolupráce stane řešení otázky příslušnosti v přeshraničních soudních sporech, a problému paralelních soudních řízení v mezinárodních rodinných sporech týkajících se ukrajinských dětí, které mají status dočasné ochrany v EU. Z pohledu ukrajinské soudní praxe nelze samotnou skutečnost, že ukrajinské dítě opustilo Ukrajinu, aby získalo dočasnou ochranu ve státech EU v důsledku ruské války na Ukrajině, kvalifikovat jako automatickou změnu místa jeho obvyklého bydliště na Ukrajině. Proto si zpravidla vnitrostátní soudy Ukrajiny jako soudy státu obvyklého bydliště zachovávají svou pravomoc ve věcech přijetí ochranných opatření týkajících se těchto dětí podle čl. 5 Haagské úmluvy z roku 1996. Nicméně, pouhá přítomnost ukrajinského dítěte pod dočasnou ochranou na území smluvního státu Haagské úmluvy z roku 1996 se však považuje za dostatečnou vazbu umožňující tomuto státu uplatnit pravomoc, například za účelem jmenování opatrovníka (nebo zákonného zástupce), provedení řádného šetření situace dítěte a přijetí vhodných opatření k jeho ochraně. Souběžná existence dvou jurisdikcí je tedy přípustná: Ukrajinské soudy jako orgán státu obvyklého bydliště dítěte

a vnitrostátní soudy jako orgán státu bydliště ukrajinského dítěte, které má v tomto státě status dočasné ochrany. Souběžná řízení mohou samozřejmě vést k situacím překážky litispendence a v takových situacích je možno uplatnit čl. 13 Haagské úmluvy z roku 1996. V každém případě je nutná spolupráce a koordinace mezi orgány Ukrajiny a státu, který ukrajinskému dítěti přiznává status dočasné ochrany, zejména prostřednictvím Mezinárodní haagské sítě soudců a Evropské soudní sítě pro občanské a obchodní věci.

Proč jste si pro svou stáž vybrala právě Nejvyšší soud České republiky?

Důvodů, proč jsem si vybrala Nejvyšší soud České republiky, bylo několik.

Ukrajina a Česká republika jsou země reprezentující tradice kontinentálního právního systému a dle mého názoru mají mnoho společných právních konstrukcí. Především se to týká občanského práva hmotného i procesního a také mezinárodního práva soukromého. Není proto překvapivé, že při reformách občanského práva a kodifikaci mezinárodního práva soukromého probíhajících od 90. let 20. stol. do současnosti byly zkušenosti České republiky s úpravou mnoha právních otázek komplexně studovány a často zohledňovány při přípravě nových ukrajinských právních předpisů. To ostatně potvrzuje ukrajinský zákon o mezinárodním právu soukromém z roku 2005, občanský zákoník z roku 2003 a občanský soudní řád z roku 2004.

Ukrajina a Česká republika jsou navíc vázány řadou univerzálních mnohostranných smluv, regionálních smluv a dvoustranných smluv, které upravují různé soukromoprávní otázky hmotné i procesní povahy s mezinárodním prvkem. To má velký význam, protože moderní civilní proces by bez mezinárodní justiční spolupráce nemohl existovat. V rámci ukrajinské soudní praxe je jednou z nejpoužívanějších smluv Smlouva mezi Ukrajinou a Českou republikou o právní pomoci v občanských věcech ze dne 28. května 2001.

A upřímně řečeno, při rozhodování hrál roli i čistě lidský faktor. Velmi mě potěšilo, že Českou republiku v IHNJ zastupuje také pan Lubomír Ptáček, soudce Nejvyššího soudu a předseda senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu. Tuto příležitost jsem tak chtěla využít k osobnímu seznámení a přímé výměně zkušeností.

Jaká jste měla očekávání ohledně stáže a jaká témata a právní otázky Vás zajímaly nejvíce?

Nejvyšší soud České republiky již v přípravné fázi navrhl velmi zajímavý, široký a pestrý program s účastí významných osobností.

Zajímají mě témata související se specifikami organizace výkonu soudnictví u Nejvyššího soudu – zejména zda je možné a vhodné zavést specializaci soudců dovolacího soudu v civilních věcech a vytvářet senáty pro konkrétní právní oblasti a taktéž otázka pracovního vytížení a vyváženosti mezi množstvím a kvalitou soudních rozhodnutí. Vzhledem k tomu, že se velmi zajímám o mezinárodní právo soukromé, ráda bych se dozvěděla více o judikatuře týkající se zjišťování a uplatňování cizího práva a příslušnosti v přeshraničních občanskoprávních sporech. Nesmírně užitečné a přínosné bude také podělit se o zkušenosti s fungováním Mezinárodní haagské sítě soudců.

Jakých rozdílů jste si všimla v rámci fungování našich nejvyšších soudů? Co Vás zaujalo?

Myslím, že prvním rozdílným rysem je, že občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu České republiky pracuje s jediným kodexem soukromého práva – občanským zákoníkem. Pro Ukrajinu je charakteristický „dualismus“ soukromého práva, tedy paralelní existence dvou kodexů – občanského a obchodního, jejichž ustanovení se částečně překrývají. Jedním z cílů probíhající reformy soukromého práva na Ukrajině je zrušení obchodního zákoníku, což by mělo mimo jiné přispět k jednoduššímu posuzování soukromoprávních sporů.

Za zmínku stojí i některá specifika postupu při rozhodování o tom, která rozhodnutí mají být publikována ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu České republiky, zejména aktivní účast akademiků v diskusi, a to podáváním písemných připomínek a vysvětlení námitek proti jejich zveřejnění. Taktéž, na rozdíl od Výběru judikatury Nejvyššího soudu Ukrajiny, mohou být v této Sbírce publikována nejen rozhodnutí Nejvyššího soudu, ale i pravomocná rozhodnutí nižších soudů obsahující důležitá právní stanoviska.

Další rozdíl spočívá v tom, že soudci Nejvyššího soudu České republiky mají pružnější pracovní dobu než ukrajinští soudci a mohou na návrzích rozsudků pracovat z domova. Domnívám se, že jedním z předpokladů pro to je efektivní systém elektronické správy dokumentů, který v České republice existuje.

Klovsky palace - sídlo Nejvyššího soudu Ukrajiny.

Co vám stáž přinesla?

Největším přínosem stáže byl osobní kontakt se soudci Nejvyššího soudu České republiky, zejména bych ráda zmínila Lubomíra Ptáčka, Pavlínu Brzobohatou, Pavla Horáka, Davida Havlíka a Miroslava Hromadu. Pozorováním práce občanskoprávního a obchodního kolegia a evidenčního senátu jsem získala jasný vhled do jejich chodu.

Brno je podle mého názoru skutečným právním centrem České republiky. Měla jsem možnost hovořit s renomovanými právníky, mimo jiné se Zdeňkem Kapitánem, ředitelem Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí; Vítem Schormem, zástupcem veřejného ochránce práv; Kateřinou Ronovskou, místopředsedkyní Ústavního soudu; a Ivem Pospíšilem, soudcem Nejvyššího správního soudu. Za důležitou považuji příležitost diskutovat o aktuálních právních otázkách únosů dětí a přeshraniční ochrany dětí v době ruské války na Ukrajině se soudci Městského soudu v Brně věnujícím se opatrovnickým věcem s cizím prvkem. Získané poznatky se pro mě staly cennou zkušeností, kterou využiji při své každodenní profesní činnosti.

Jak ovlivnila válka na Ukrajině každodenní práci soudce Nejvyššího soudu a soudní systém obecně?

Na základě dekretu prezidenta Ukrajiny č. 64/22 bylo dne 24. února 2022 v 5:30 hodin zavedeno na Ukrajině stanné právo, jehož trvání bylo následně prodlouženo. A samozřejmě, že válka má vážný dopad na organizaci každodenního života každého občana Ukrajiny.

Je třeba zdůraznit, že podle ukrajinské legislativy ani v době války nelze omezit ústavní právo člověka na soudní ochranu a že spravedlnost vykonávají pouze soudy.

Zavedení stanného práva na Ukrajině vedlo k určitým legislativním změnám, a to i v oblasti justice. V březnu 2022 byl novelizován ukrajinský zákon o soudnictví a postavení soudců, který obsahuje pravidla o soudní příslušnosti. V případě, že soud nemůže z objektivních důvodů vykonávat svou činnost během válečného stavu, může být místní příslušnost věcí projednávaných takovým soudem změněna rozhodnutím Nejvyšší rady soudnictví přijatým na základě návrhu předsedy Nejvyššího soudu. Příslušné rozhodnutí je rovněž podkladem pro postoupení všech věcí projednávaných

soudem, jehož místní příslušnost byla změněna. Změnit svou místní příslušnost z důvodu nemožnosti vykonávat soudnictví v době válečného stavu bylo nuceno 17 % (135) ukrajinských soudů, přičemž 43 % soudů, které změnilly svou místní příslušnost, ji již obnovilo.

Jednou z charakteristik současné situace ukrajinského soudnictví jsou bohužel i nefunkční a zničené soudní budovy v důsledku ruské války na Ukrajině: čtvrtina všech soudů na Ukrajině nefunguje a 101 soudů (13 %) bylo poškozeno nebo úplně zničeno.

Pokud jde o občanskoprávní kolegium Nejvyššího soudu sídlící v Kyjevě, toto nepřestalo pracovat, i v březnu 2022 soudci pokračovali v projednávání případů a vynášení rozsudků. Je to dáno tím, že všechny občanskoprávní věci s výjimkou těch, které projednává občanskoprávní kolegium Nejvyššího soudu jako odvolací soud, jsou rozhodovány v písemném řízení bez účasti účastníků řízení.

Do jaké míry válka na Ukrajině zasahuje přímo Vaši agendu a s jakými výzvami se v této souvislosti v rámci dané agendy potýkáte?

Podle aktuálního znění Seznamu území, na kterých jsou (byly) vedeny vojenské operace nebo která jsou dočasně okupována Ruskou federací, schváleného Příkazem ministerstva č. 309 ze dne 22. prosince 2022, o reintegraci dočasně okupovaných území Ukrajiny, Kyjev nepatří mezi území s tímto právním režimem, není územím aktivních bojových operací a není dočasně okupovaným územím. Kyjev je však často zasahován ruskými leteckými útoky. Letecké poplachy a časté výpadky elektřiny se tak staly součástí našeho každodenního života.

Jakmile poplašný signál signalizuje balistickou hrozbu (rakety nebo drony), všichni zaměstnanci soudu se musí přemístit do protileteckého krytu. Během leteckého poplachu je soudní jednání přerušeno, soud musí jednání odložit.

Konferenční místnost občanskoprávního kolegia Nejvyššího soudu Ukrajiny.

Hlavním dopadem války na naši pracovní agendu je nutnost posílit naše schopnosti v oblasti organizování času, abychom mohli řádně plnit své povinnosti a dodržovat procesní lhůty, protože značnou část života nyní trávíme v krytu nebo bez elektřiny.

Obecně mám však za to, že odolnost a úroveň adaptace Ukrajinců během války je velkým důvodem k hrdosti. Všichni se tak či onak držíme. Všichni chápeme, že musíme dál žít a rozvíjet zemi – každý z nás ze svého pracoviště, je to náš příspěvek k vítězství.

A nutno přiznat, že z ruské války vyplývá pro judikaturu mnoho výzev. Ať už jde o otázky týkající se imunity státu-agresora, náhrady škody způsobené ozbrojenou agresí, změny nebo zániku závazků v důsledku války, zjišťování skutečností narození nebo úmrtí v době válečného stavu či zohlednění podmínek válečného stavu při řešení sporů týkajících se práv a zájmů dítěte atd.

Máte informace o tom, jakým způsobem se Nejvyšší soud Ukrajiny připravuje na integraci ukrajinského právního systému do evropských struktur a standardů?

Nejvyšší soud je aktivní ve vztahu k přístupovým jednáním s EU. Je zapojen do pracovní skupiny pro přípravu „Plánu rozvoje právního státu“. To je jedním z předpokladů pro zahájení jednání o kapitolách 23 „Soudnictví a základní práva“ a 24 „Spravedlnost, svoboda a bezpečnost“, které jsou v celém procesu vyjednávání nejdůležitější. Nejvyšší soud se rovněž účastní bilaterálních jednání se zástupci Evropské komise.

Nejvyšší soud Ukrajiny taktéž aktivně spolupracuje se Soudním dvorem Evropské unie. V roce 2022 velký senát Nejvyššího soudu rozhodl, že by ukrajinské soudy měly zohledňovat zásady rozhodnutí EU v podobných otázkách, i když se týkají jiných států (jako v případech Evropského soudu pro lidská práva). Od roku 2023 připravujeme přehledy judikatury Soudního dvora Evropské unie.

A samozřejmě i účast Nejvyššího soudu Ukrajiny ve výměnném programu Síťě předsedů nejvyšších soudů členských států Evropské unie významně přispívá k tomu, že ukrajínští soudci získávají znalosti a praktické zkušenosti s uplatňováním práva EU prostřednictvím přímé odborné komunikace se soudci členských států.

Jaké změny v ukrajinském soudnictví byste do budoucna nejvíce uvítala?

Současná realita je taková, že míra důvěry Ukrajinců v soudní systém není podle sociologických průzkumů nejvyšší, ačkoliv postupně roste. Na druhou stranu se Ukrajinci běžně a často obracejí na soudy, aby ochránili svá práva, protože kultura mediace se stále rozvíjí. Hlavní změny v ukrajinském soudním systému očekávám ve spojitosti s řešením problému velkého nedostatku zaměstnanců soudů. Volná místa musí být obsazena prostřednictvím transparentních a čestných výběrových řízení soudci, kteří jsou profesionální, nezávislí a slouží jako „morální kompas“ ukrajinské společnosti. Ke kompetencím moderního soudce by měla patřit schopnost aplikovat nejen vnitrostátní, ale i mezinárodní právo soukromé a judikaturu Evropského soudu pro lidská práva. Další zásadní otázkou, kterou je třeba řešit pro účinné fungování soudního systému, je zajištění jednoty soudní praxe. S problémem nejednotného uplatňování práva se potýkáme, ale ideálního výsledku jsme zatím nedosáhli. Proto je třeba pracovat na způsobech, jak požadovaného výsledku dosáhnout, a to i prostřednictvím fungování zpětné vazby Nejvyššího soudu směrem k soudům nižších stupňů.

Ptali se zaměstnanci oddělení analytiky a srovnávacího práva

JEDNÁNÍ PŘEDSEDŮ NEJVYŠŠÍCH SOUDŮ V ATÉNÁCH:

Vztah k unijnímu právu a atraktivita soudcovské profese a práce na soudech:
kde taháme za kratší konec?

Po kolokviích v Brně v roce 2022 a ve Vídni v loňském roce se letošní setkání předsedů nejvyšších soudů členských států Evropské unie konalo na pozvání předsedkyně řeckého Nejvyššího soudu Ioanny Klapu Christodouley v Aténách. Jak taková jednání probíhají? Kdo a jak vybírá témata? Mají závěry jednání reálný impact na poměry v jednotlivých jurisdikcích?

Síť předsedů byla založena v březnu 2004, téměř „v předvečer“ nejširšího rozšíření Unie v dějinách tohoto panevropského uskupení. V současnosti čítá 27 předsedů nejvyšších soudů jako členů; předsedové nejvyšších soudů Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Spojeného království mají status přidružených členů a předsedové nejvyšších soudů Albánie, Černé hory, Ukrajiny a Srbska jsou v rámci Sítě pozorovateli. Co je cílem každoročních setkání? Podle zakládajících dokumentů je Síť fórem, které poskytuje evropským institucím příležitost vyžadovat od nejvyšších soudů stanoviska k právním otázkám. Důležitým posláním je posilovat nezávislost soudnictví výměnou dobrých zkušeností a diskutovat o situacích, které mohou narušovat či dokonce ohrožovat zásady právního státu.

Při takto formulovaných cílech je jasné, že značnou přidanou hodnotou k tématům, která Výbor Sítě rok před konáním akcí pečlivě vybírá, je upřímná a otevřená komunikace předsedů k aktuálním justičním problémům v jednotlivých státech. Nejinak tomu bylo i v srdci řecké metropole.

Zatímco téma vztahu evropského práva a národních právních řádů smířlivě upozornilo na potřebu širšího komparativního přístupu jednotlivých států při řešení nových právních problémů, otázka atraktivity soudcovské profese a práce v soudnictví vyvolalo poměrně intenzivní a emočně podbarvený dialog. V tomto krátkém zamyšlení je možné jako smysluplný počín stručně představit níže v obou tématech zmíněnou dobrou praxi, neboť může být inspirací pro justiční prostředí, kulturu a podmínky v České republice.

Vztah k unijnímu právu: nebát se odkazy na srovnávací právo vkládat přímo do textu rozhodnutí

Zatímco většina nejvyšších soudů vkládá odkazy na srovnávací právo do textu rozsudku, jiné soudy jej používají spíše v přípravné nebo analytické fázi přípravy rozhodnutí, což např. nejvyšší soudy Polska a Belgie odůvodňují snahou o co nejstručnější znění rozhodnutí.

Na druhou stranu první předseda Kasačního soudu Francie Christophe Soulard vyzdvihl tendence těch jurisdikcí, které se ve svých rozsudcích nebo analýzách uchylují ke srovnávacímu právu a připomněl rozdílné důvody pro expresivní použití srovnávacího práva. Těmi jsou inspirace z výkladu a aplikace vnitrostátních i nadnárodních norem soudy jiných členských států zejména tam, kde nejvyšší soudy čelí bezprecedentní otázce nebo kde přetrvávají rozdílné názory mezi odborníky na vnitrostátní úrovni, ale také tam, kde vnitrostátní judikatura ještě není stabilní.

První předseda Soulard sepsal průvodce dobrou praxí v rámci Sítě předsedů nejvyšších soudů, který zahrnuje tato doporučení:

1) Vzdělávání soudců a justičního personálu v unijním právu: v ideálním případě se národní soudci vzdělávají nejen v platné hmotněprávní úpravě, ale zejména v působení unijního práva dovnitř právního řádu a v aplikaci jeho zásad. V ideálním případě je soudcům k dispozici odborný personál se znalostí unijního a komparativního práva a přístupu, jako je tomu v případě Nejvyššího soudu České republiky. Podobný model je u nejvyšších soudů Francie, Belgie, Nizozemí, Slovinska, Finska a Slovenska.

Předseda Nejvyššího soudu České republiky Petr Angyalossy s předsedkyní Nejvyššího soudu Řecka Ioannou Klapa-Christodouleou.

- 2) Nejvyšší soudy Belgie, Francie, Dánska, Estonska, Finska a Portugalska organizují výukové vzdělávací programy v unijním právu samostatně nebo ve spolupráci se vzdělávacími institucemi typu justiční akademie.
- 3) Nejvyšší soudy také vysílají své soudce na kratší či delší studijní pobyty, a to jak na Soudní dvůr EU či Evropský soud pro lidská práva, tak také na nejvyšší a vyšší soudy jiných členských států. Takové stáže jsou někdy organizovány i pro specializované zaměstnance soudů.
- 4) Asi dvacet nejvyšších soudů disponuje samostatným oddělením, které se mimo jiné věnuje unijnímu právu a poskytuje soudcům analytickou podporu. V některých zemích jsou taková oddělení součástí větších, zejména dokumentačních center zaměstnávajících desítky odborných pracovníků, u jiných soudů mají vedle této odborné práce zaměstnanci další pracovní přidělení, např. jsou asistenti soudců.

Prestiž soudcovského povolání, odborných a administrativních pracovníků soudů: propast mezi platy soudců a odměňováním justičního personálu

Předseda Nejvyššího soudu Slovinska Miodraga Đorđević předložil přehled opatření ke zvýšení atraktivity soudcovské profese. Byť má soudce v České republice vysoký společenský status, implementace většiny opatření se nabízejí i v České republice. Mezi ty nejzajímavější z předložených opatření považují následující:

- 1) Kampaně organizované soudy ve spolupráci s právními fakultami s cílem nasměrovat nadstandardně talentované absolventy k justiční kariéře. S tím souvisí existence přímočarých, předvídatelných a dopředu seznatelných kroků a postupů prezentovaných případným zájemcům vedoucích postupně až k procesu jmenování soudcem v dané zemi.
- 2) Vzdělávací programy a dny otevřených dveří u soudů pro zájemce o práci soudce. Studenti právních fakult jsou zváni na besedy se soudci nejvyšších soudů s cílem proniknout do zázemí soudů a rozhodovací praxe s cílem oslovit ty, kteří vyhledávají konfrontaci s náročným intelektuálním prostředím.
- 3) Digitalizace a flexibilní možnosti pracovní doby spojené s užíváním moderních technologií. V Německu soudy umožňují soudcům ve značné míře využívat práci z domova a přístup k elektronickým spisům tak, aby přizpůsobili práci potřebám těch, kteří musí skloubit profesní kariéru s náročností rodinného života.

4) Rodičovská dovolená a uvolnění soudců pro studijní účely. Ve Španělsku se zvýšila atraktivita soudcovské práce poté, kdy se soudcům zlepšily možnosti odchodu na rodičovskou dovolenou a poskytnutí studijního volna pro další vzdělávání.

Z komparativního pohledu lze za velmi zajímavý považovat report, který zpracovala předsedkyně litevského Nejvyššího soudu Danguolė Bublienė a který se týkal atraktivity práce soudních zaměstnanců.

Z porovnání států, které uvedly v dotazníku odpověď na otázku týkající se hrubého nástupního platu personálu podílejícího se na rozhodovací činnosti na prvostupňových soudech, vyplynuly pro Českou republiku poněkud nelichotivé závěry:

1) Česká republika tomuto začínajícímu pomocnému soudnímu aparátu poskytuje jedno z nejnižších počátečních finančních ohodnocení. Nižší finanční ohodnocení pro začínající zaměstnance uvedlo jen Maďarsko a Srbsko. Česko tak, někdy i velmi výrazně, zaostává za takovými státy, jako jsou Slovensko, Slovinsko, Rumunsko, Lotyšsko, Litva a Estonsko. Na Slovensku sice průměrný nástupní hrubý plat nepřevyšuje ten český zásadním způsobem, nicméně u Slovinska, Rumunska, Lotyšska, Litvy a Estonska jsou už rozdíly citelné. Lotyšsko uvedlo plat o více než 200 EUR větší, Litva o více než 400 EUR, Slovinsko o více než 700 EUR, Rumunsko pak dokonce o 2 300 EUR vyšší plat.

2) Situace se nezdá o moc lepší, ani když se podíváme na srovnání platů vybraných administrativních pracovníků, tedy těch, kteří se nepodílejí na samotné rozhodovací činnosti. Začínající „tabulkový“ plat účetních na Nejvyšším soudu České republiky je ve výši 23 390 Kč, což činí něco přes 900 EUR (v závislosti na kurzu). Ze států, které na otázku začínajícího platu účetních na soudech odpověděly, pak jedinými zeměmi, které uvedly nižší plat, byly Albánie, Srbsko a Ukrajina.

3) Citelně vyšší platy začínajících účetních hlásily samozřejmě země jako Belgie, Finsko a Švédsko, ale i státy, které nám jsou svými podmínkami o něco blíže, jako jsou Estonsko, Lotyšsko, Litva, Polsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko. Slovensko a Lotyšsko přitom uvedly platy o více než 400 EUR vyšší, Rumunsko o více než 600 EUR vyšší, Estonsko o více než 900 EUR vyšší, Litva dokonce o více než 1 700 EUR vyšší.

4) Nástupní „tabulkový“ plat soudních zapisovatelů a zapisovatelek je na českém Nejvyšším soudě 20 130 Kč, což činí v závislosti na aktuálním kurzu zhruba 785 až 800 EUR. Maďarsko, Albánie, Ukrajina a Slovensko uvedly platy začínajících soudních zapisovatelů a zapisovatelek v podobné výši, a to v rozmezí 750 až 900 EUR.

Další státy však uvedly začínající platy na úrovni, jimž se ty české mohou stěží rovnat. Například Lotyšsko uvedlo plat o více než 200 EUR vyšší, Slovinsko o více než 300 EUR, Estonsko o více než 700 EUR, Litva o více než 900 EUR, Rumunsko dokonce o více než 1 000 EUR.

Relevantním ukazatelem pro srovnání toho, jak si české platy v justici vedou ve srovnání s ostatními evropskými státy, je i poměr počátečního platu k průměrné mzdě v daném státě. Průměrná mzda v České republice činila v roce 2023 částku 43 341 Kč. Jak jsem již zmínil, začínající asistent soudce na prvostupňovém soudu podle tabulky obdrží 29 410 Kč. Poměr platu začínajícího soudního asistenta na prvostupňových soudech k průměrné mzdě tak bude zhruba 0,68 ku 1.

Pouze 2 státy uvedly pro začínající prvostupňový soudní personál podílející se na rozhodovací činnosti „horší“ poměr ku průměrné mzdě než ten v České republice, a to Maďarsko (záleží však na typu pozice, pro kterou se poměr různí, u tzv. *court secretary* je poměr lepší než v ČR – asi 0,82 : 1, u pozice *trainee judge* a na jiných pozicích je však poměr horší) a Německo (0,64 : 1, pro tzv. *Rechtspfleger*). U všech ostatních států, které uvedly své odpovědi, se plat této kategorie soudních zaměstnanců blížil průměrné mzdě více než v Česku, či byl dokonce vyšší.

Je nutné zdůraznit, že tato data je třeba vnímat s určitým odstupem, a to vzhledem k odlišnostem v systému fungování soudnictví a zaměstnávání v jiných státech, ke skutečnosti, že se jedná o platy hrubé, neponížené o daně a jiné srážky, k různé ekonomické situaci zemí a dalším možným okolnostem. Nic to však nemění na skutečnosti, že atraktivita a následně profesionalita práce zaměstnanců soudů je podmíněna spravedlivým ohodnocením.

Aleš Pavel

NEJVYŠŠÍ SOUD DOKONČIL REKONSTRUKCI MALÉ ZASEDACÍ MÍSTNOSTI

Podlaha před renovací.

Po vybroušení a lakování podlaha „prokoukla“.

V prosinci byla dokončena rekonstrukce tzv. „dvěstědvacetosmičky“, místnosti, která slouží jako zasedací místnost. Probíhají zde menší školení, jednání, ale i další akce, které Nejvyšší soud pořádá.

Rekonstrukce započala v druhé polovině roku. Vzhledem k tomu, že místnost nikdy neprošla renovací, tak problémem nebylo jen nevyhovující zařízení, ale i elektrická síť. Prováděny tak byly elektrikářské a zednické práce. Proběhla kompletní renovace původní podlahy, která kromě vybroušení potřebovala také vrstvu zátěžového laku. Nyní je tak připravena na množství návštěvníků ve venkovní obuvi. Malá konferenční místnost je tak přizpůsobena současným požadavkům.

Nejvyšší soud však chtěl místnost nejen praktickou, ale i esteticky přívětivou, což společnost PREMIER interiors s.r.o. splnila. Interiér vychází z funkcionalistického stylu budovy a také nově obsahuje pro Nejvyšší soud typicky modrou barvu, která je umístěna na čalouněných lavicích, závěsech a chromových prvcích nábytku. Barevně interiér místnosti navazuje na okna, která jsou výrazným prvkem památkově chráněné budovy. Barva obkladů z dřevěné dýhy a vzhled parket vycházely právě z barevnosti oken. Jako doplňkové barvy byly použity světle šedá a černá barva. Šedá působí elegantně a zároveň moderně na akustických stěnách, čalounění, deskách stolů a akustických panelech, které řeší dosavadní silně nevyhovující akustiku místnosti. Černá se pak objevuje na židlích, kovových krytech topení a na svěšených čtvercových svítidlech, která zajišťují příjemné osvětlení místnosti.

Architekt se snažil zachovat i ustoupené niky, které dříve sloužili jako vitríny a nyní jsou přeměněny na prezentační či věšákový prostor a čalouněné boxy s lavicemi na krátkodobé posezení. Obkladový materiál, který vyplňuje mezery mezi nikami, má evokovat masivní dřevěný vzhled obkladu. Jedná se o tenké pláty dřeva, které jsou osazeny na deskovém těle. Právě mezi tímto obkladem se nachází boxy očalouněné látkou proti dlouhodobému opotřebení. Boxy slouží jako důležitý akustický prvek a současně v případě, že by byly všechny židle v místnosti obsazené, nabízí další možnost sezení, tím navyšují kapacitu místnosti.

Výše uvedené akustické drážkované panely zvyšují akustickou pohltivost, ale současně jsou také ekologické, protože se jedná o výrobek z recyklovaných PET lahví. Jak obkladové prvky nik, tak panely tvoří rovinu a zajišťují dojem jednotnosti stěny. Dalším akustickým prvkem jsou volně stojící mobilní akustické paravány, které mohou opticky zmenšit místnost. Zároveň ale prostor za paravány může sloužit pro úschovu přebytečného nábytku. Důležitý je také potisk paravánů, který vyobrazuje logo Nejvyššího soudu. Primárně tak paravány slouží jako pozadí pro televizní přenosy, konference a další akce.

Dlouhá stěna je doplněna o akustické panely a niky sloužící jako prostor k sezení.

Prostor doplňují svěšená čtvercová svítidla.

Původní topení, které je v místnosti zachováno, nově zakrývá kovové žebrování v černé barvě, které evokuje funkcionalistické prvky vyskytující se v budově. Výsuvná část žebrování slouží jako elegantní řešení přístupu k termostatické hlavici topení. Mezi žebrování jsou umístěny závěsy ze stejné látky a ve stejné barvě, jako je čalounění v boxech. Kromě hlavní funkce, kterou je zastínění prostoru, se jedná o další akustický, ale i estetický prvek.

Využili jsme rekonstrukci k vložení časové schránky za jednu z přiček.

Konferenční židle, které nahradily již léty opotřeбенé židle dřevěné, korespondují s šedou barvou v místnosti, která je použita na sedacích židlích. Speciálním prvkem je plastový černý korpus, který je na vnitřní straně matný a na vnější lesklý. Plastová skořepina je osazena na subtilních nohách z broušeného hliníku. Možnost kombinovat vyšší a nižší opěrky ruky zajišťuje možnost spojovat židle do řady.

Stejnou možnost lze využít i u stolů, které lze taky spojit do řady a předejít tak vytváření mezer mezi stoly nebo jejich posouvání. V místnosti byl vytvořen nový sádrokartonový strop, který byl osazen akustickým sádrokartonem pohlcujícím zvuk. Jsou v něm také umístěna čtvercová svítidla, která umožňují regulaci intenzity osvětlení. Vzhled svítidel zjemňuje zaoblení hran v lehkém rádiusu, čímž nepůsobí invazivním dojmem. Světla pokrývají celou středovou plochu místnosti a jsou také doplněna o bodová svítidla v kratších stranách místnosti.

V rohu místnosti je také nově také vytvořen prostor s IT zázemím, možností připojit se s laptopem do sítě nebo na projektor, který byl v plastových částech přemalován šedou barvou, která je i na stěně. Není tak tolik nápadný v momentě, kdy není aktivně využíván.

Původní vstupní dveře byly repasovány polepem ve světle šedé barvě z vnitřní strany místnosti. Z chodby je ponechána bílá barva. Nově byla osazena dobová klika, která doplňuje funkcionalistický vzhled.

Místnost tak neplní pouze reprezentativní a estetickou funkci, i když i ta byla pro Nejvyšší soud důležitá. Ale jedná se o množství funkčních a praktických prvků, které jsou v místnosti využity.

Závěrem by bylo dobré zmínit jednu zajímavost. Vzhledem k tomu, že při rekonstrukci Sálu Františka Vážného byla nalezena časová schránka, která obsahovala noviny ze dne 27. února 1986, drobné mince a jmenný seznam dělníků, kteří místnost rekonstruovali, inspirovali jsme se tímto a vytvořili vlastní časovou schránku, která je umístěna za příčkou v místnosti. Schránka obsahuje také noviny a drobné mince, ale také vybrané fotografie z posledního roku. Předpokládáme, že po právě dokončené rekonstrukci další proběhne za desítky let. Možná tedy budoucí zaměstnanci budou mile překvapeni nálezem např. 50 let starých fotografií, tak jako jsme byli překvapeni my.

Monika Němcová ve spolupráci s Michalem Štanclem

Místnost 228 po rekonstrukci.

ZÁSTUPCI NEJVYŠŠÍHO SOUDU SE OPĚT ZÚČASTNILI SETKÁNÍ MEZINÁRODNÍ SKUPINY PRO PRÁVNÍ KOMPARATISTIKU V HELSINKÁCH

Zleva: Patrik Provazník, Anna Čermáková, Lívie Ivánková a Aleš Pavel.

Ve dnech 12.–13. 9. 2024 se na půdě Nejvyššího soudu Finska konalo již deváté setkání Mezinárodní skupiny pro právní komparatistiku (Comparative Law Liaison Group), působící pod záštitou Sítě předsedů nejvyšších soudů členských států Evropské unie. Tradičně zde nechyběli ani zástupci našeho Nejvyššího soudu. Českou stranu zastupovali ředitel kanceláře předsedy Aleš Pavel, vedoucí oddělení analytiky a srovnávacího práva Lívia Ivánková a poradci Anna Čermáková a Patrik Provazník.

Skupina pro právní komparatistiku sdružuje osm nejvyšších soudů, a to České republiky, Belgie, Finska, Francie, Německa, Nizozemska, Slovinska a Spojeného království. Představuje rychlou pracovní platformu pro každodenní výměnu informací mezi jednotlivými členy navzájem, zejména pokud se jedná o srovnávací právo, zahraniční legislativu, rozdílné přístupy k různým právním otázkám či k rozhodovací praxi. Kromě pravidelné výměny dotazů a odpovědí prostřednictvím on-line fóra se každý rok pořádá tematické setkání, přičemž místo konání se střídá na rotačním principu – v minulém roce se např. konalo v Brně.

Během toho letošního si členové skupiny vyměnili zkušenosti s komparativní prací a její povahou, jejím personálním a technickým zajištěním i vlastními analytickými výstupy. Setkání slavnostně zahájil předseda Nejvyššího soudu Finska Tatu Leppänen, který účastníkům představil stručný přehled historie finského práva coby součásti severské právní kultury, stejně jako současného systému finského soudnictví. Po tomto úvodu následovala podrobnější prezentace o Nejvyšším soudu a jeho fungování, kterou přednesla Marja Reijonen-Schofield, referendářka pro trestní právo.

První sekce byla věnována zkušenostem a dobré praxi spojené s prací pro nejvyšší soudy. Součástí byla zevrubná diskuse nejen o různých rolích účastníků setkání na jejich vlastních soudech, ale i o roli ostatního soudcovského personálu. Tyto otázky samozřejmě do velké míry závisí na povaze řízení u toho kterého nejvyššího soudu – rozdíly mohou plynout třeba i z toho, zda se běžně konají ústní jednání, či nikoliv. Účastníci tak získali mimo jiné i širší vhled do dennodenní práce kolegů, s nimiž si vyměňují dotazy a odpovědi.

Tématem druhé sekce byla přípustnost důkazů týkajících se obchodování s drogami. Toto téma prezentoval Tuukka Vähätalo, referendář pro oblast trestního práva. Prezentace seznámila účastníky s finským legislativním přístupem i judikaturou týkající se přípustnosti zákonně a nezákonně získaných zpráv jako důkazů v trestním řízení, zejména pokud jde o závažné trestné činy související s obchodováním s drogami. Jussi Tapani, soudce finského Nejvyššího soudu, dále rozvinul diskusi, zatímco i další účastníci nabídli zajímavé poznatky o právním rámci a judikatuře svých států v oblasti přípustnosti.

Téma poslední sekce bylo zaměřeno na různé způsoby využití videokonferencí při pořádání soudních jednání. Předmětem diskuse bylo mimo jiné to, jak se v různých právních řádech přistupuje k online účasti účastníků soudních řízení, tedy např. stran, svědků či pracovníků soudu. Podkladem byly prezentace Miky Ilveskera, soudce Nejvyššího soudu, o klíčových finských rozhodnutích v této oblasti, a Mattiho Pyöriä, referendáře pro trestní právo, o připravované legislativě. Z diskuse plynulo, že praxe se v jednotlivých členských zemích značně liší.

Setkání skupiny v příštím roce na podzim bude organizovat Nejvyšší soud Slovinska a zástupci Nejvyššího soudu se budou opět účastnit.

Jan Bena

Jednání probíhalo na Nejvyšším soudu Finska.

ZÁSTUPCI NEJVYŠŠÍHO SOUDU OBSADILI V BADMINTONOVÉM TURNAJI PŘEDNÍ PŘÍČKY

Nejvyšší správní soud pořádal 4. prosince již 18. ročník badmintonového turnaje „O pohár předsedy NSS“, kterého se zúčastnilo 24 týmů. Přihlášily se smíšené dvojice z Nejvyššího správního soudu, Nejvyššího soudu, Ústavního soudu a Kanceláře veřejného ochránce práv. První místo obsadil tým vedený Ivou Krejčířovou, soudkyní stážistkou na občanskoprávním a obchodním kolegiu (OOK) Nejvyššího soudu, která hrála s Hubertem Horákem z Nejvyššího správního soudu. Těsně o bod za nimi se na druhém místě umístil tým ve složení Kristýna Vacková, asistentka soudce OOK Hynka Zoubka, a předseda senátu trestního kolegia Petr Škvain. Za Nejvyšší soud se zúčastnili také Dita Ševčíková a Daniel Plášek, kteří obsadili šestnáctou příčku.

Gabriela Tomíčková

Z ROZHODOVACÍ ČINNOSTI NEJVYŠŠÍHO SOUDU

I na závěr posledního letošního čísla čtvrtletníku AEQUITAS přinášíme odlehčený výběr z aktuálních kauz rozhodovaných Nejvyšším soudem, tentokrát mohou sloužit pro zopakování osvědčeného starého moudra „dvakrát měř, jednou řež“, zvláště pokud jde o cizí stromy. Argument, že „já jsem nic neřežal a ten počet větví taky nesedí“, nemusí obviněného před trestním postihem ochránit.

Pod **sp. zn. 4 Tdo 716/2024** byl projednáváný případ, v němž sdružení vlastníků jednotek („SVJ“) nechalo radikálně ořezat šest okolních stromů, aby jim nestínily a bylo vidět na reklamu umístěnou na domě. Trestně odpovědné bylo shledáno jak SVJ jako právnická osoba, tak i jeho předsedkyně. Obě obviněné byly uznány vinnými přečinem poškození cizí věci podle § 228 trestního zákoníku, a to v nepřímém pachatelství, jelikož samotné ořezání provedla objednaná firma v domněnii, že majitelem stromů je právě SVJ. Nejednalo se přitom o zásah kosmetického charakteru či jarní prořezávky větví, nýbrž o „*ořez spočívající v radikálním sesazení celých vrcholových partií korun stromů*“. Obviněné si přitom byly vědomy, že uvedené stromy jsou na pozemku patřícím městu a že nemají povolení k jakýmkoli úpravám stromů. Způsobená škoda přesahovala 250 tisíc korun. SVJ bylo odsouzeno k trestu uveřejnění rozsudku, a to v tištěném vydání některého z regionálních deníků, předsedkyni SVJ byl uložen krátký podmíněný trest a trest zákazu výkonu funkce. Nejvyšší soud vysvětlil, že skutečnost, že se stromy nacházely na veřejném prostranství, které je přístupné každému bez omezení a slouží obecnému užívání, je bez významu na posouzení věci. K tomu doplnil, že pachatelem trestného činu je i ten, kdo k provedení činu užil jiné osoby, která není trestně odpovědná. V daném případě obviněné využily omylu objednané firmy. Obě dovolání Nejvyšší soud odmítl jako zjevně neopodstatněná.

Obviněný ve věci **sp. zn. 4 Tdo 750/2024** si na rozdíl od předchozí události neobjednal žádnou firmu a rozhodl se vyřešit vše sám, a to pokračováním ve slovním konfliktu s poškozeným, který se schoval na svůj pozemek. Obviněný sice ještě zvládl přelézt přes 160 cm vysokou bránu, ale už nečekal, že další iniciativy se chopí pes poškozeného. Ten ocenil atletický výkon obviněného kousnutím do stehna. Obviněný následně soukromý pozemek opustil. Za přečin porušování domovní svobody podle § 178 trestního zákoníku mu byl uložen peněžitý trest složený ze 70 denních sazeb po 350 korunách. Obviněný i v dovolání zastával

názor, že jeho jednání sledovalo dosažení sebereflexe poškozeného v jeho asociálním chování, přičemž jednání obviněného bylo, alespoň podle jeho slov, „eticky a sociálně akceptovatelné a dokonce žádoucí“. Inu, dobrý altruista pro pravdu i přes plot skočí. Další dovolací námitkou byla skutečnost, že daný pozemek je využíván i k podnikání, proto „nepoživá ochrany domovní svobody“. Nejvyšší soud námitkám nepřisvědčil, v rozhodnutí mj. připomenul, že za obydlí považuje vše, co slouží člověku k bydlení, pro něž mu poskytuje zejména soukromí, ve kterém nemá být rušen, a chrání jeho samého proti vnějším negativním vlivům okolí. Charakter obydlí neztrácí proto, že dům a k němu přiléhající pozemek slouží též k provozování podnikání. Nejvyšší soud proto dovolání obviněného odmítl jako zjevně neopodstatněné.

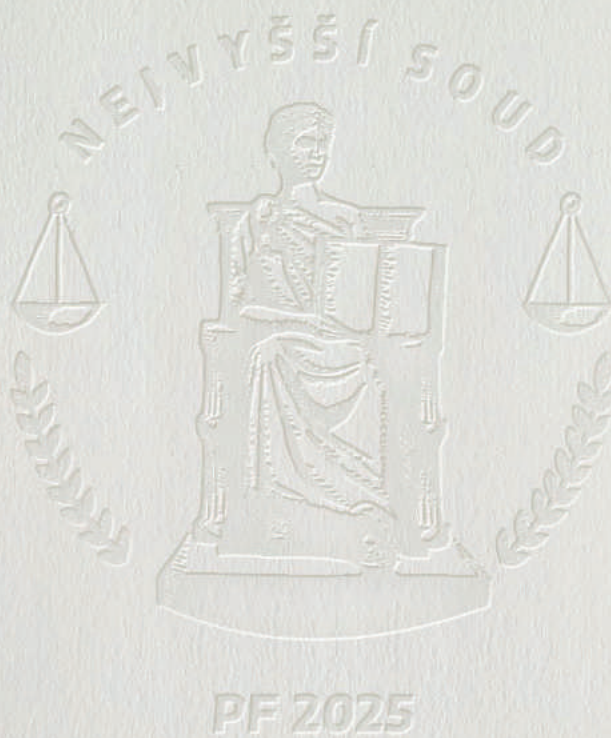
Podobným smolařem byl i obviněný, jehož dovolání projednal Nejvyšší soud pod **sp. zn. 8 Tdo 840/2024**. Obviněný byl uznán vinným několika přečiny krádeže podle § 205 trestního zákoníku spolu s přečiny poškození cizí věci podle § 228 trestního zákoníku. Byť byl obviněný uznán vinným za čtyři skutky, jediným majetkovým obohacením, které vzešlo ze všech krádeží, bylo „stavební plechové kolečko v hodnotě 1 000 Kč, čisticí prostředek CIF o objemu 500 ml v hodnotě 32 Kč a zbylý kus voskové svíčky bez hodnoty“. Škoda způsobená překonáním různých bariér (zámků, dveří, závor či oken) však přesahovala 27 000 korun. Za své jednání byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců. Jedním z argumentů obviněného bylo, že se jeho DNA na předměty nacházející se v objektech, do nichž se vloupal, dostala jiným způsobem a předtím, než poškození nabyli vlastnictví těchto věcí. Nejvyšší soud ani tomuto argumentu nepřisvědčil, dovolání bylo jako zjevně neopodstatněné odmítnuto. Zásadním poučením z případu je, že přípravu není dobré zanedbávat, jak ostatně ukazuje další kauza, která byla pro zúčastněné výrazně ziskovější.

Zajímavou možnost přivýděлку realizoval obviněný v případě **sp. zn. 6 Tdo 717/2024**, který pracoval jako zámečnický, přičemž si uchovával specifické informace o zabezpečení objektů svých klientů, tyto předával další osobě, která buď sama nebo s dalším komplicem následně provedla vloupání. Celkem došlo ke vloupání do 7 objektů (šlo např. o supermarket, zlatnictví, poštu či čerpací stanici), v nichž došlo k odcizení věcí za necelých 2,5 milionů korun, vloupáními pak byla způsobena škoda ve výši 192 tisíc korun. Možná je stále pravda, že „řemeslo má zlaté dno“, přesto ale není nad pořádnou vloupačku. Obviněný byl uznán vinným účastenstvím ve formě pomoci na zločinu krádeže podle § 205 trestního zákoníku a na přečinu poškození cizí věci podle § 228 trestního zákoníku, za něž mu byl uložen podmíněný trest odnětí svobody, peněžitý trest a trest zákazu činnosti. Podle názoru dovolatele však není možné ze samotné skutečnosti, že dalším osobám poskytl informace využitelné pro vloupání, bez dalšího dovodit, že i chtěl, aby tyto osoby vloupání skutečně provedly. Dále ze skutečnosti, že informace poskytl druhé osobě, neznamená, že chtěl pomáhat i jejímu komplicovi. K tomu Nejvyšší soud uvedl, že jelikož v případě jedné z loupeží, které se účastnili oba hlavní pachatelé a při které obviněný „hlídal venku“, se nejeví uvěřitelným, že by si při hlídce nevyšiml další osoby účastnící se loupeže. Nelze nalézt ani žádný důvod, proč by obviněný měl informace předávat, než že chtěl, aby byly použity k nedovolenému vniknutí do daných objektů. Ani argumentaci k výskytu části odcizených věcí v domě obviněného, které mu měl hlavní pachatel zákeřně „podstrčit“, nemohl Nejvyšší soud přisvědčit, jelikož představovala „časoprostorově zcela diskontinuální či paranormální ‘vysvětlení’ nálezu odcizených šperků ve skříži jeho domu“ (o jehož existenci hlavní pachatel ani nevěděl, přičemž na půdu daného domu měl skrýt šperky a ještě na ně nanést dovolatelovu DNA). Nejvyšší soud proto dovolání obviněného odmítl jako zjevně neopodstatněné.

Rychlejší přístup k financím „i bez ručitele“ získala obviněná v případě **sp. zn. 7 Tdo 858/2024**, která pracovala jako administrativní pracovnice mající odpovědnost za svěřené finanční prostředky obchodní společnosti. Jednoduše jí stačilo peníze z firemního účtu vybrat či převést na její bankovní účet. Tímto jednáním způsobila škodu přes 15,5 milionů korun. Získané finance předávala další osobě, a to „za účelem jejich zhodnocení a možného investování“. Za zločin zpronevěry podle § 206 trestního zákoníku byla mj. odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody spolu s povinností nahradit způsobenou škodu. Obviněná v dovolání nesouhlasila s vyměřeným trestem odnětí svobody, a to i když byl uložen pod dolní hranici zákonné trestní sazby. K tomu Nejvyšší soud v rozhodnutí upozornil, že zásah dovolacího soudu do výroku o trestu by přicházel v úvahu jen v případě uložení excesivně přísného trestu, který by odporoval ústavní zásadě proporcionality trestní represe. O takový případ však v posuzované věci nešlo, proto nezbylo než dovolání odmítnout.

AEQUITAS

INTERNETOVÝ ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU

Ať Vám rok 2025 přinese jen to dobré

AEQUITAS | ČTVRTLETNÍK NEJVYŠŠÍHO SOUDU – 4/2024

Verze:

elektronická, formát PDF

Redakce:

Bc. Monika Němcová, Bc. Gabriela Tomíčková,
Mgr. Václav Vlček, Mgr. Bc. Jan Bena

Fotografie:

Bc. Soňa Šmahelová, Bc. Monika Němcová,
Bc. Gabriela Tomíčková, Ing. Jiří Sláma,
soukromý archiv JUDr. Františka Hrabce,
soukromý archiv Yuliye Chernyak, Mgr. Aleš Pavel,
archiv Nejvyššího soudu, Archidesign.

Redakční rada:

předseda redakční rady JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.,
JUDr. Petr Šuk, JUDr. Pavlína Brzobohatá,
JUDr. František Púry, Ph.D., Mgr. Aleš Pavel

Grafické zpracování:

Dominik Martin

Registrace:

AEQUITAS ISSN 2570-572